

УДК 341.123

Степко О. М.,
кандидат політичних наук, доцент кафедри
міжнародних відносин, Київський національний
університет культури і мистецтв
(Україна, Київ), stepko2004@ukr.net

ГОЛОВНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИРОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ООН

Аналізуються проблеми інформаційного забезпечення миротворчої діяльності ООН. Висвітлено основні елементи концепції операцій з підтримки миру. Розглянуто основи теорії і практики діяльності ООН в сфері підтримання миру та її інформаційного забезпечення. Проаналізовано основні підрозділи ООН, що займаються миротворчими операціями та їх співробітництво в інформаційній сфері.

***Ключові слова:** інформаційна діяльність ООН, інформаційне забезпечення, миротворчі операції ООН, Департамент операцій з підтримання миру.*

Головною метою статті є проаналізувати основні проблеми інформаційного забезпечення миротворчої діяльності ООН.

На протязі останніх десятиліть провідні політичні лідери та експерти завжди приділяли інформаційним проблемам дуже серйозну увагу. Серед закордонних дослідників, що обґрунтовували роль інформації у світі, необхідно виділити роботи А. Гора, З. Бжезинського, М. Маклухана, А. Тоффлера та ін. Велику увагу інформаційному розвитку продовжують приділяти Генеральні Секретарі ООН, серед яких особливий внесок в інформаційне забезпечення миротворчості зробили Б. Галі та К. Аннан.

Серед українських вчених, що досліджують роль інформації, інформаційні відносини та роль міжнародних організацій в них, хотілося б виділити В. П. Гондюла, Г. Г. Почепцова, О. В. Зернецьку, О. В. Литвиненка та Є. А. Макаренко. Серед робіт українських дослідників, які торкаються миротворчої роботи ООН, варто відзначити праці В. С. Бруза, Л. І. Скороход та Ю. С. Скорохода та ін.

Одна з головних причин створення ООН і основна частина її повноважень – забезпечення міжнародного миру і безпеки. З моменту свого виникнення ООН неодноразово запобігала погрозі переростання спорів у відкриті воєнні дії, переконувала протиборчі сторони використовувати замість зброї стіл переговорів чи допомагала відновити мир там, де конфлікт виходив з-під контролю. Підтримання миру є частиною набагато ширших зусиль, яких докладає ООН для справи миру. ООН застосовує превентивну дипломатію для ліквідації конфлікту ще до того, як він вибухне, а також постконфліктне миробудівництво для створення умов стійкого миру та усунення причин нового конфлікту. На всіх цих етапах використання індустрії інформації є життєво необхідним.

Головний фактор, який вплинув на функціонування ООН полягає в тому, що питання політики, вийшли за рамки секторів і країн. Стійкий розвиток, операції по наданню допомоги, зв'язок між гуманітарною допомогою і співробітництвом з метою розвитку перетинають секторальні та інституціональні границі. Треба відзначити також, що темпи змін прискорюються. У результаті інформаційної революції люди, що роблять політику, і громадськість більше знають про те, як сьогоднішні дії можуть позначитися в майбутньому. Зараз, коли значення фактору часу радикально змінилося, особливо ціниться швидкість реагування і гнучкість будь-якої організації.

В області забезпечення миру і безпеки ООН займається головним чином внутрішньодержавними конфліктами, що нерідко мають серйозні міжнародні наслідки і часто зв'язані з гуманітарними надзвичайними ситуаціями. Останні тенденції свідчать про те, що конфлікти такого роду будуть і надалі вимагати пріоритетної уваги ООН.

В наш час сформувалася концепція операцій з підтримки миру (ОПМ), елементи якої можна сформулювати так: ОПМ здійснюються насамперед з метою попередження конфліктів і мирного вирішення спорів; підготовка і проведення таких операцій тісно координуються з регіональними організаціями і пов'язуються з політичним врегулюванням і гарантіями з боку РБ чи її постійних членів; розширяється сфера застосування сил з підтримки миру; операції поєднуються з рішенням економічних, соціальних і гуманітарних проблем відповідних країн і регіонів; створюється єдина система підготовки національних контингентів; встановлюється правова і фінансова основа діяльності сил з підтримки миру.

Основи теорії і практики діяльності ООН в сфері підтримання миру та її інформаційного забезпечення викладені у таких доповідях Генсеків ООН, як «Порядок денний для миру: превентивна дипломатія, миротворчість та підтримка миру» Б. Б. Галі [1] та «Ми, народи: роль ООН у XXI столітті» К. Аннана [2].

Серед головних шляхів забезпечення миру та безпеки відзначають превентивну дипломатію, миротворчість, підтримку миру та постконфліктне миробудівництво. Найбільш бажане й ефективне застосування дипломатії – це до того, як напруженість переросте в конфлікт, чи якщо він почався – вживання негайних заходів для стримування й усунення його причин. ООН має потребу в ранньому попередженні, зборі інформації й аналізі фактів. Для цього може відбуватися обмін військовими місіями; можна створити регіональні центри зі зменшення небезпеки; повинний бути вільний потік інформації і спостереження за виконанням угод.

Превентивні кроки повинні ґрунтуватися на своєчасних і точних фактах. Для ООН необхідна інформація повинна охоплювати економічні і соціальні тенденції, а також політичні події. Необхідно частіше застосовувати процедуру встановлення фактів. Детальну інформацію також часто надають контакти Генсека з урядами держав-членів. Крім того Генсек посилає старших посадових осіб для проведення консультацій. Усі держави повинні бути готові надати інформацію, необхідну для ефективної діяльності ООН. Місії для збору фактів санкціонує Рада Безпеки чи Генеральна Асамблея ООН. Крім того, ці місії можуть допомагати улагоджувати суперечки однією своєю присутністю.

В області раннього попередження існує необхідність зміцнити механізм так, щоб була можливість синтезувати інформацію з політичними показниками, для визначення погрози миру і дій ООН. Результати аналізу повинні доводитися до Ради Безпеки і Генеральної Асамблеї ООН. Крім того, Б. Галі запропонував ЕКОСОП представляти доповіді по економічних і соціальних подіях, що можуть бути погрозою миру. Велика роль у ранньому попередженні повинна приділятися регіональним механізмам і організаціям. Генсек наголосив на важливості для всіх організацій встановлення зв'язку з ООН для вживання заходів в області безпеки.

Підтримку миру можна вважати винаходом ООН. Вона допомогла стабілізувати обстановку в багатьох районах напруженості у світі. Принципи цієї діяльності швидко пристосовуються до вимог часу, хоча основа залишається незмінною: чіткий і реальний мандат; співробітництво сторін у його виконанні; підтримка з боку РБ; готовність держав-членів надати свій військовий, поліцейський і цивільний персонал; ефективне керівництво з боку ООН; відповідна фінансова і матеріально-технічна підтримка.

Без постконфліктного миробудівництва всі попередні досягнення не будуть мати такого значення для життя людей в конфліктній зоні. Для реального успіху ОПМ повинні містити в собі зусилля по встановленню і підтримці структур, необхідних для зміцнення миру і підвищення впевненості і благополуччя. Така діяльність може містити в собі, зокрема: консультації персоналу для забезпечення безпеки, нагляд за виборами, захист прав людини, реформу і зміцнення урядових закладів. Після війни міжнародного характеру такі заходи включають здійснення конкретних проектів, що зв'язують країни, сприяння соціально-економічному розвитку, підвищення довіри, спільний розвиток сільського господарства, культурний обмін і обмін в області освіти.

Генеральний секретар ООН К. Аннан у своїй доповіді «Ми, народи: роль ООН у XXI столітті» визначив основні напрямки і принципи діяльності Організації в галузі забезпечення миру та безпеки в наш час. На думку Генсека, ООН являє собою щось більше, ніж простий інструмент – вона покликана впровадити нові принципи в міжнародні відносини. Про те, наскільки далеко мир пішов від чисто міжнародного, свідчить характер нинішніх погроз миру і безпеці. Положення Статуту засновані на припущенні про те, що зовнішня агресія складає найбільш серйозну погрозу, однак в останні десятиліття набагато більше людей було вбито в результаті громадянських воєн, етнічних чистень і актів геноциду. ООН ще не адаптувала свої інститути до цієї нової реальності.

Формальним організаційним структурам найчастіше бракує широти охоплення, швидкості й інформаційного потенціалу, що дозволяють не відставати від швидких змін у світі. Тому мобілізація ресурсів різних глобальних сил може бути пов'язана з формуванням нежорстких глобальних мереж з питань політики, що не визнають кордонів. Такі мережі можуть носити віртуальний характер, дозволяючи переборювати звичайні перешкоди відстані та часу. Саме ООН прекрасно підходить для того, щоб підтримувати такі коаліції.

Завдяки закінченню «холодної війни», ООН стала грати більш помітну роль. Різко активізувалася її діяльність як по підтримці, так і по встановленню миру. У 2000–х роках війни велися головним чином усередині держав. Ці війни не стільки стирали кордони, скільки вбивали людей. На початку XXI ст., після всіх цих конфліктів, формується нова концепція безпеки. Якщо раніше забезпечення безпеки означало захист території від зовнішнього нападу, то тепер воно містить у собі захист усього населення і конкретних людей від насильства, породженого усередині держави.

Ці нові задачі змушують ООН коректувати традиційні концепції, але одне залишається вірним: починати потрібно із запобігання. У бідних країнах менше економічних і політичних ресурсів для того, щоб врегулювати конфлікти. Це означає, що зменшення бідності і досягнення економічного росту – це крок на шляху до запобігання конфлікту. Тому всі, хто займається запобіганням конфліктів повинні вирішувати всі ці проблеми в комплексі. Але навіть найбільш гарні стратегії стримування можуть привести до невдачі, і тому можуть знадобитися інші заходи. Одна з них полягає в готовності захищати вразливих людей. У зв'язку з цим, більш широке використання інформаційних технологій може сприяти зменшенню страждань для людей у період надзвичайних ситуацій.

Тоді як у центрі традиційних ОПМ були головним чином зусилля зі спостереження за припиненням вогню, сьогоденні комплексні миротворчі операції носять зовсім інший характер. Їх ціль полягає в тому, щоб допомогти конфліктуючим сторонам забезпечувати свої інтереси політичними засобами. З цією метою ООН сприяє створенню і зміцненню політичних установ, а також розширенню їхньої бази. Організація працює разом з урядами і місцевим населенням, для того щоб доставляти гуманітарну допомогу, реінтегрувати колишніх комбатантів у суспільство, проводити розмінування, налагоджувати комунікації, готувати і проводити вибори, а також сприяти стійкому розвитку.

Як і вся діяльність Секретаріату ГА ООН, ОПМ здійснюються під загальним керівництвом Генсека. Практично всі підрозділи Секретаріату в тому чи іншому ступені беруть участь у наданні консультацій і наданні допомоги Генсеку в питаннях планування чи координації керування цими операціями.

В Управлінні Генерального Секретаря з підтримкою миру зв'язані 5 підрозділів. Адміністративна канцелярія Генсека надає йому допомогу в підтримці контактів зі старшими посадовими особами, що відповідають за діяльність з підтримки миру. Крім цього, співробітники інформують заступника Генсека по спеціальних політичних справах про всі види діяльності, що мають відношення до існуючої чи майбутньої операції з

підтримки миру, і консультують його по різних аспектах такої діяльності. Управління по спеціальних політичних питаннях надає консультації і допомогу Генсеку у виконанні їм функцій, зв'язаних зі здійсненням ОПМ і керівництвом ними. Заступник Генсека складає плани у відношенні нових ОПМ і здійснює керівництво існуючими операціями. Він виробляє тактичні установки й оперативні вказівки для командуючих операціями ООН. Військовий радник консультує Генсека і його заступника по військових аспектах операцій на всіх етапах від їхнього планування до практичного здійснення.

В Управлінні з досліджень і збору інформації Помічник Генсека, що очолює це Управління і його співробітники відповідають за дослідження, збір і поширення в рамках Секретаріату інформації, що стосується функцій Генсека. У цій якості вони працюють у тісному контакті з заступником Генсека по спеціальних політичних справах і надають йому відповідну інформацію, що мається в їхньому розпорядженні, що може мати наслідки для започаткування чи здійснення ОПМ.

Департамент із питань адміністрації і керування відіграє важливу роль у плануванні й організації нових ОПМ. До складу Департаменту входить Управління загального обслуговування, що здійснює керівництво трьома організаційними підрозділами до числа яких відносяться: Відділ польових операцій, Служба комерційних операцій, закупівель і перевезень та Служба електрозв'язку і машинних операцій. Відділ польових операцій має певну інформаційну функцію. Його обслуговування охоплює, зокрема, матеріально-технічне забезпечення, управління запасами, зв'язок, забезпечення координації з урядами, організацію поїздок (військового і цивільного персоналу), фінансові питання, а також електронну обробку даних. У число обов'язків Служби комерційних операцій, закупівель і перевезень входить закупівля матеріалів і устаткування для виїзних місій ООН. Служба електрозв'язку і машинних операцій здійснює в Центральних установах телекомунікаційне забезпечення ОПМ, включаючи передачу повідомлень, технічне обслуговування ліній зв'язку та ін.

Також миротворчими операціями займаються інші департаменти, зокрема, Департамент по політичних питаннях, Департамент з обслуговування конференцій. Головним Департаментом в питаннях забезпечення миру та безпеки звичайно є ДОПМ (Департамент операцій з підтримки миру). В нього дуже велика кількість функцій, пов'язаних з інформаційною діяльністю. Він служить як оперативний підрозділ Генсека для всіх ОПМ і відповідає за здійснення керівництва, керування, планування і підготовку цих операцій; підготовляє доповіді Генерального секретаря Раді Безпеки і Генеральній Асамблеї з окремих ОПМ, питань підтримки миру в цілому і розмінування; служить як координаційний центр ООН з питань розмінування, координує всю діяльність ООН по розмінуванню; надає секретаріатські послуги Спеціальному комітету з ОПМ; на основі рішень Ради Безпеки розробляє політику і процедури для заснування нових ОПМ; розробляє оперативні плани і методологію для багатопланових операцій; здійснює завчасне планування для можливих нових ОПМ і зв'язаних з ними заходів; підтримує контакти зі сторонами конфлікту і членами Ради Безпеки у відношенні ефективного здійснення рішень Ради Безпеки; підтримує зв'язок

з державами–членами, установами системи ООН та іншими організаціями і координувати їх участь в операціях; гоуге провідні вказівки і принципи з питань підготовки кадрів для держав–членів, що надають контингенти, для ОПМ [3].

Розглядаючи питання співробітництва в системі ООН з питань забезпечення миру та безпеки треба відзначити, що важливим досягненням було налагодження тісних робочих зв'язків ДПП (Департамент публічної інформації) з ДОПМ, а також Департаментом з політичних питань і Управлінням по координації гуманітарних питань. З огляду на думку Генсека про те, що інформація і комунікація повинні знаходитися в самому центрі стратегічного управління ООН, можна сказати, що всі структури, яких це стосується, визнали, що суспільна інформація і комунікація стануть головною частиною їхньої діяльності. В результаті зусиль по удосконалюванню співробітництва і координації між відповідними департаментами ДПП бере участь в консультаціях і підготовчій роботі на початкових етапах розгортання місій з підтримки миру й інших польових місій. Це дозволяє відповідним департаментам виділяти адекватні ресурси для інформаційних компонентів таких місій на плановій основі, а не від випадку до випадку. Зараз ДПП виступає як координаційний центр для підтримки заходів в області суспільної інформації і комунікації в ході польових операцій. ДПП провів ретельне вивчення й огляд досвіду ОПМ, що дозволило розробити відповідні керівні принципи для створення і функціонування компонентів суспільної інформації і комунікації в ході польових операцій.

Забезпечення тісної координації із Секцією з проблем миру і безпеки ДПП є одним із ключових елементів стратегії, ефективного здійснення якої неможливо без співробітництва між цими двома департаментами. ДПП у свою чергу запропонував ДОПМ взяти участь у дискусіях з питань про стратегічні комунікації.

Отже, надалі успіх буде залежати від здатності ООН забезпечувати єдність цілей її різних департаментів, фондів і програм, що дозволить їй діяти узгоджено і використовувати свої ресурси на стратегічно важливих напрямках. Щоб домогтися успіху в майбутньому, ООН повинна зосередити свою увагу на аспектах діяльності, що вдаються їй краще інших. Також необхідно, щоб ООН розробила ефективні методи співробітництва з іншими міжнародними організаціями, підсилюючи вплив своїх моральних цінностей.

Автор впевнений, що мир у широкому сенсі не може бути досягнутий тільки зусиллями ООН і урядів країн–членів. Потрібно залучати до такої діяльності усіх: НУО, ЗМІ і широку громадськість. Це зміцнить здатність ООН відбивати проблеми тих, кого вона представляє, і дасть кращу можливість поширювати інформацію про ООН і сприяти розумінню її діяльності.

Список використаних джерел

1. Доклад Генерального секретаря Совету Безопасности ООН. Повестка дня для мира. Preventivnaya diplomatiya, mirotvorchestvo i podderzhanie mira. A/47/277 – S/24111. – ДОО. – Нью-Йорк, 1992.
2. Официальные документы Генеральной Ассамблеи. Доклад Генерального секретаря ООН «Мы, народы: роль ООН в XXI столетии». A/54/20. – ДОО. – Нью-Йорк, 1999.
3. Бюллетень Генерального секретаря. Функции и организационная структура Департамента операций по поддержанию мира. ST/SGB/2000/9. – ДОО. – Нью-Йорк, 2000.

References

1. Doklad Generalnogo sekretarya Sovetu Bezopasnosti ООН. Povestka dnya dlya mira. Preventivnaya diplomatiya, mirotvorchestvo i podderzhanie mira. A/47/277 – S/24111. – DOI. – Nyu–York, 1992.
2. Ofitsialnyie dokumentyi Generalnoy Assamblei. Doklad Generalnogo sekretarya ООН «Myi, narodyi: rol ООН v XXI stoletii». A/54/20. – DOI. – Nyu–York, 1999.
3. Byulleten Generalnogo sekretarya. Funktsii i organizatsionnaya struktura Departamenta operatsiy po podderzhaniyu mira. ST/SGB/2000/9. – DOI. – Nyu–York, 2000.

Stepko O. M., candidate of political sciences, assistant professor of International Relations of Kyiv National University of Culture and Arts (Ukraine, Kyiv), stepko2004@ukr.net

The main aspects of informational providing of the UN peace–keeping

The article is devoted to informational providing of the UN peace–keeping operations. Basic elements of the peace–keeping conception are revealed. Particular attention is paid to the theory and practice of the UN informational activity on peace–keeping and peace–making. Activity and cooperation of the main UN peace–keeping bodies are analyzed.

Keywords: UN information activities, informational providing, UN peacekeeping operations, Department of Peacekeeping Operations.

Stenko A. M., kandidat politicheskikh nauk, docent kafedry mezhdunarodnykh otnosheniy, Kievskiy natsionalnyy universitet kul'tury i iskusstv (Ukraina, Kiev), stepko2004@ukr.net

Главные аспекты информационного обеспечения миротворческой деятельности ООН

Анализируются проблемы информационного обеспечения миротворческой деятельности ООН. Освещены основные элементы концепции миротворческих операций. Рассмотрены основы теории и практики деятельности ООН в миротворческой сфере и ее информационного обеспечения. Проанализированы основные подразделения Организации, занимающиеся миротворческими операциями, и их сотрудничество в информационной сфере.

Ключевые слова: информационная деятельность ООН, информационное обеспечение, миротворческие операции ООН, Департамент операций по поддержанию мира.